

*Preot prof. univ. dr. M. Ioan Bota,
veteran de război, colonel rez.
Cluj-Napoca*

Sărbătorirea Zilei Naționale a României exprimă recunoștința noastră și admirația noastră față de munca jertfelnică și luptele grele purtate de înaintașii noștri care ne-au lăsat moștenire o țară pe deplin întregită și unită în spiritul voinței naționale a întregului popor român. **“HISTORIA est magister vitae”** - să ne însușim lecțiile ei și astfel vom prețui călduros viața înaintașilor. Biruința împăratului Traian în războaiele purtate cu regele dacilor Decebal în anii 101-106 d. Hr. a transformat Dacia în provincie romană și prin colonizarea ei masivă cu elemente etnice latine sau vorbitoare de latină, prin conviețuirea strânsă între localnici și coloniști, prin superioritatea evidentă a culturii și civilizației latine față de cultura și civilizația poporului supus unită cu dorința și capacitatea celor cuceritori de a prelua ceea ce era mai necesar existenței, s-a format poporul daco-roman, prin a cărui limbă, sub influența condițiilor istorice, lipsit din anul 275 d. Hr. de armata, funcționarii și unii meseriași romani retrași în sudul Dunării sub presiunea năvălirii popoarelor “barbare”, a devenit limba latină vulgară - mama limbii române și a poporului român descendent din ROMANUS.

Printre coloniștii aduși de romani în Dacia se aflau și mulți creștini care au contribuit efectiv la romanizarea și creștinarea populației daco-latine. Noi suntem români fiindcă suntem creștini, și creștini fiindcă suntem români. Cele peste 2000 de inscripții și obiecte creștine din secolele III-XIII d.Hr. găsite la noi, precum și existența unor biserici pe teritoriul Daciei Traiane (Sucidava-Celei, jud. Olt, Porolisum –Moigrad jud. Sălaj și altele) sunt mărturiile ale vieții creștine pe teritoriul țării noastre. Acest creștinism a devenit **element de identitate etnică**, de afirmare a apartenenței la spiritualitatea latină concretizat în terminologia fundamentală creștină latină, precum și în fondul principal lexical românesc latin 66% și cu circulația 83%, fiind referitor la strămoșii noștri, fiind popor sedentar al acestui pământ.

În secolele IV-VI s-a dezvoltat și literatura daco-latină concretizată în operele Sfântului Ioan Cassianul (360-465) învățacel al Sfântului Ioan Gură de Aur, care plecă la Roma, unde cerut Papei Inocențiu I la anul 407 să-l apere contra persecuțiilor împăratului de la Constantinopol, dar aflând de moartea Sf. Ioan Crisostomul plecă la Marsilia, în sudul Franței, hirotonit preot de Papa Inocențiu I și acolo înființă două mănăstiri: una pentru bărbați, alta pentru femei scriind pentru ele regulile vieții monahale.

DIONISIE cel MIC - Exigius – (470-545) născut în Dobrogea, monah în Orient la cererea Papei Gelasiu în anul 496 plecă la Roma fiind numit abatele mănăstirii “Sfânta Anastasia” unde trăi sub 10 papi de la Roma și fiind un temeinic cunoscător al limbilor greacă și latină a scris un mare număr de traduceri patristice canonice din greacă în latină și este autorul calendarului creștin socotit de la anul nașterii lui Isus Hristos valabil astăzi pentru întreaga planetă.

Sfântul Nicetas al Remesianeii (340-424) născut în Dacia activează în Remesiana (azi Palanca lângă Niş Iugoslavia) scriind un mare număr de opere în limba latină între care TE DEUM LAUDAMUS (Pe tine te laudăm Dumnezeu) cântat și în bisericile noastre. Tot el a stabilit ritul daco-latin folosit și în bisericile noastre pe care le-a vizitat și îndrumat, ritual care a fost părăsit abia în secolele IX-X sub presiunea apostolilor slavilor Metodiu și urmașii lui reveniți în Bulgaria sub regele Boris (852-888) când noi depindeam de Ohrida; aceștia introducând la noi ritul bizantino-slav.

Încercările împăratului bizantin Mauricius Tiberius de a înlătura primejdia avaro-slavă ce amenința imperiul din nordul Dunării prin triburile migratoare slave staționate în sudul Olteniei și Munteniei, trimițând o armată romano-bizantină sub comanda fratelui său Petrus au eșuat, fiindcă Petrus a refuzat să-i lase pe soldați acasă pe timpul iernii și aceștia s-au revoltat ridicându-l pe scut pe centurionul Focas trac-get romanizat, urmărindu-l pe Petrus refugiat până la Constantinopol și astfel frontul militar al Dunării de Jos fiind dezorganizat, episcopiile daco-romane dezorganizate, iar migratorii slavi au pătruns masiv la sud de Dunăre rupând unitatea teritorială și etnografică daco-romană în: daco-romană, mecedo-aromână, istro-română. Focas este detronat și ia ființă Imperiul Grec Medieval condus de Heraclius (610-641) care este astfel fondatorul primei dinastii bizantine. Poporul român devine gazda triburilor slave, al căror mare număr au trecut în sudul Dunării. Peste acești slavi sud-dunăreni au venit bulgarii sub hanul Kubrat (585-643) și sub hanul Terebel (702-719) cucerind întreg ținutul dintre Balcani și Dunăre întemeiază un stat puternic supunând pe slavii mai numeroși ca ei, slavizându-se. Sub țarul Boris (864-893) se încreștinează fiindu-i naș împăratul bizantin Mihail III al căriu nume îl ia și neprimind de la Papa Nicolae I un arhiepiscop autocefal cere patriarhului Fotie mitropolit pe Iosif I și încreștinează la nevoie cu forța poporul și boierimea în masă introducând limba slavă și ritul bizantin în biserică și alfabetul chirilic-reședința la Ohrida. Românii lipsiți prin Decretul Sinodului de la Sardica, 343, (Sofia) neavând localități cu peste 1000 de locuitori din cauza năvălirilor "barbare" își sfințeau tinerii preoți în episcopiile latine din sudul Dunării acum transformate de țarii bulgari în slavone știa astfel prin preoții români noi sfințiți aici s-a introdus limba slavonă și ritul bizantin slav în biserica românească care a durat aproape opt sute de ani!

Sosirea maghiarilor și ocuparea câmpiei Tisa sub Arpad în anul 896 au fondat statul lor și au trecut la cucerirea Transilvaniei în care au găsit o populație românească numeroasă constituită în țări conduse de Menumorut în Crișana, de Glad în Banat, de Gelu Blach pe apa Căpușului pe care le-au cucerit prin lupte grele formând voievodatul Ardealului condus de un voievod ce asculta numai de regele maghiar.

Înfiiințarea Munteniei de Basarab în 1324 a fost contrară intereselor regatului ungar care vroia încadrarea statului român sub dominația maghiară fapt pentru care sub presiunea nobilimii regele Carol Robert a întreprins o campanie împotriva Țării Românești voind a-l înlătura pe voievodul Basarab I a evitat o luptă decisivă în interiorul țării pustiind totul în calea oastei ungare, care din cauza foametei mari s-a retras prin trecătoarea din Carpați, Rucăr

Posada, unde armata munteană suită pe înălțimile acestei trecători l-a atacat pricinuindu-i mari pierderi, însuși regele abia a scăpat schimbându-și hainele, pierzându-și pecetea și scăpat cu viață, n-a mai îndrăznit să-l mai atace pe voievodul Basarab I care a domnit ca singur stăpânitor până la moartea sa în 1352.

Pentru a apăra regatul Ungariei de sângeroasele și distrugătoarele năvăliri ale tătarilor regele Ludovic I al Ungariei a construit o marcă (regiune de margine întărită) punând în fruntea ei în 1352 pe voievodul maramureșean Dragoș Vodă care și-a fixat reședința în orașul Baia în noua provincie Moldova. Lui i-a urmat fiul său Sas, iar acesta murind i-a urmat fiul său Balc-Baliță.

În urma conflictului avut cu autoritățile regale maghiare cărora nu a vrut să li se supună, voievodul Bogdan Vodă sosit din Cuhea-Maramureș alungă pe urmașii lui Sas Balc și Drag și fondează statul Moldovei—în 1359-independent de coroana maghiară cu reședința la Rădăuți.

Încă din 1352 forțele otomane au pornit la cucerirea Peninsulei Balcanice ajungând la Dunăre și amenințând cu cucerirea și distrugerea Țării Românești și în a doua jumătate a secolului al XI-lea și Moldova. În fața acestei grave amenințări domnitorii români – între care amintim pe Mircea cel Bătrân (1389-1413) a apărât ființa statului muntean prin sângeroase bătălii-ca la Rovine - oct. 1394, (Vlad Țepeș(1456-1462) Ștefan-cel Mare (1457-1504) în bătălia de la Podul Înalt (lângă orașul Vaslui) nimici marea armată otomană comandată de Soliman Hadâmbul 1475 păstrând independența Moldovei până aproape de sfârșitul domniei sale, însă în 1492 văzând superioritatea militară plătea haraci sultanului, căci apelul său adresat monarhilor Europei în 1475 (Suceava) „...să-i trimită ajutor pentru a apăra țara noastră care e poarta creștinătății și toată creștinătatea e în mare primejdie...” a fost aprobat cu laude și cu puține ajutoare.

Cel care a urmărit și a reușit să obțină și să păstreze independența Țărilor Române, Muntenia, Ardealul și Moldova unite politic și militar sub conducerea sa a fost voievodul Mihai -Vitezul încadrat în Liga creștină din care făceau parte Statul papal, Spania, Austria, ducii de Toscana, Mantova, Ferrara prezidată de Papa Clemente al VIII-lea (1592-1605).

Prin victoria obținută în august 1595 asupra oștirii otomane comandată de Sinan-Pașa la Călugăreni pe apa Neajlovului, prin biruința din octombrie 1599 împotriva armatei cardinalului Andrei Bathory ce voia să reia legăturile cu turcii închinându-se sultanului—în satul Șelimbăr-Sibiu în urma căreia Mihai intră triumfător în Alba-Iulia și se întitulă în actele interne „*domn din mila lui Dumnezeu*” al Țării Românești și al Ardealului și apoi prin victoriile obținute în bătăliile de la Bacău și Verbia asupra oștirii lui Ieremia Movilă aliatul polonilor, în mai 1600 Mihai Viteazul dădu un hrisov din Iași în care se întitula „*domn al Țării Românești și Ardealului și Moldovei*”. Astfel fură unite politic și militar cele trei Principate Române sub o singură conducere românească a domnitorului Mihai Viteazul. La baza acțiunilor militare și politice a acestei unificări a fost ideea solidarității creștine care a creat un precedent ce a devenit un ideal al unității naționale.

Domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714) a fost marcată de un progres economic al țării și de o puternică afirmare economică, culturală și artistică din inițiativa domnului și a boierilor Cantacuzino care i-au asigurat stabilitate în țară și au redus opoziția unei părți a boierimii. Timp de un sfert de veac a menținut poziția autonomă a țării între cele trei imperii concurente în sud-estul Europei: otoman, imperial, rusesc. Domnitorul Constantin Brâncoveanu a fost un creștin profund religios, ceea ce a mărturisit și în rugămintea fiilor săi în ceasul decapitării să se unească cu Dumnezeu spre a-și mântui sufletele prin jertfa sângeroasă aplicată de turci.

Dimitrie Cantemir (1693-1710) a fost primul cărturar român de talie europeană cunoscând cultura bizantină și cea islamică, poliglot, care înșelă așteptările turcilor în privința credincioșiei lui față de otomani, încheind în aprilie 1711 Tratatul de la Luck care prevedea trecerea Moldovei sub protectoratul țarului cu recunoașterea deplinei sale autonomii. Dar înfrângerea armatei țarului Petru cel Mare în bătălia de la Stănilești județul Vaslui încercuită de turci sili pe ruși la pace cu mari pierderi teritoriale și bănești, iar Dimitrie Cantemir, ascuns, se retrase în Rusia primind moșii, fiind sfetnic împărațesc, senator, scriitor de valoroase opere și se stinse în 1723, apreciat de învățații Europei ca un mare savant.

După trecerea domnitorului Dimitrie Cantemir de partea rușilor turcii se văd înșelați în speranțele lor și nu mai încredințează domnia Moldovei domnilor pământeni, ci numesc pe fiul marelui dragoman Nicolae Mavrocordat domn al Moldovei, iar după mazilirea și spânzurarea lui Ștefan Cantacuzino și a tatălui său, stolnicul Constantin în 1716, îl mută pe același Nicolae Mavrocordat ca domn al Munteniei. Așa a fost inaugurată Epoca Fanarioților, în care se accentuează dominația Porții în Țărilor Române, cresc toate dările către demnitari, locuitorii simt o grea apăsare asupra vieții lor.

Încălcându-se dreptul celor două Principate asupra vechilor hotare, Poarta transformă Hotinul în raia în 1713, cedează Austriei partea nordică a Moldovei-Bucovina, iar în 1812 predă Rusiei Basarabia, azi - Republica Moldova, și între 1718 și 1739 austriei țin anexată Oltenia. La acestea s-au adăugat distrugerile și rechizițiile determinate de campaniile militare duse în intervalul 1791-1812 de Turcia, Rusia și Austria - șase războaie cu o durată de aproximativ 23 de ani, cu majoritatea operațiilor militare pe teritoriile românești.

Biserica românească pe lângă limba slavonă ce o domina a primit masiv limba greacă, iar în conducerea ei dominau clericii greci. Pe scaunul mitropolitan a Valahiei din 12 vlădici care s-au perindat în cei peste 100 de ani de domnie turco-fanariotă 7 au fost greci și numai 5 români, iar la episcopiile Râmnicului și Buzăului au activat mai mulți episcopi greci, iar în curțile domnești, în mănăstirile închinatelor locurilor sfinte egumenii și iconomii erau în majoritate greci. Nici un respect pentru poporul român care îi întreținea.

Timp de 150 de ani au încercat străinii să distrugă biserica românească cu toate dogmele, ritualul, ierarhia sa, reușind să deznaționalizeze câteva sute de mii de români calvini, care s-au încorporat maghiaro-calvinilor mărindu-le numărul și forța în Transilvania și Ungaria. Pentru salvarea ființei naționale

românești strămoșii noștri au profitat după pacea de la Carlovitz din 1699 de îndemnul și hotărârile împăratului de la Viena prin care se asigurau românilor care se vor uni în credință cu Biserica Romei toate drepturile și privilegiile ce le au romano-catolicii, fiind scoși din iobăgie și considerați egali în drepturi cu ungurii, sașii și secuii. În Sinodul mare ținut la Alba-Iulia în 4 septembrie 1700 cu participarea a 54 de protopopi reprezentând 1582 de preoți și a câte 3 delegați mireni din fiecare sat s-a redactat și semnat Actul Unirii în credință cu Biserica Romei. Atunci s-a hotărât ca preoții să slujească și să predice numai în limba română.

Împăratul a dat în 16 februarie 1699 prima Diplomă Leopoldină și în 19 martie 1701 cea de a doua Diplomă Leopoldină prin care preoțimea și mireni uniți în credință cu Biserica Romei se bucură de drepturile și privilegiile stării din țară și astfel Unirea deveni o instituție pusă în slujba propriilor nevoi și aspirații ale poporului român.

Din sânul Bisericii Române Unite cu Roma a apărut episcopul IOAN INOCHENTIE MICU KLEIN 1728-1751 - cel mai mare om politic al întregului popor român atunci, care prin memoriile sale adresate curții imperiale vieneze, dietei și guvernului Transilvaniei a deschis și a pus bazele luptei pentru emanciparea socială și libertatea națională a poporului român. Urmașul său episcopul Petru Pavel Aron 1752-1754 a înființat școlile în limba română, școala de obște – de cetanie, de cântare și de scrisoare în limba română – școala latinească din care s-a dezvoltat liceul teoretic Sfântul Vasile și școala de preoție destinată creșterii viitorilor preoți, adevărate fântâni ale darurilor în care s-a format intelectualitatea națiunii române.

În școlile Blajului s-a cultivat pe lângă cunoașterea și prețuirea virtuților morale suportul vieții spirituale a persoanei umane și dragostea pentru valorile ființei naționale românești, ceea ce a pregătit și desfășurat Revoluția din 1848/1849 pentru dezrobirea socială și libertatea națională a întregului popor român. Majoritatea conducătorilor Mișcării memorandiste au fost absolvenți ai școlilor Blajului care în procesul Memorandumului desfășurat în Cluj în mai 1894 au cerut drepturi pe seama poporului român echivalente cu importanța lui în viața social economică a țării, adunare națională pentru români majoritari ca populație în 23 de comitate, abolirea legilor școlare prin care se urmărea maghiarizarea forțată a românilor, presă liberă iar la încheierea procesului Ioan Rațiu și Vasile Lucaciu conducătorii principali ai Partidului Național Român au făcut cunoscut lumii întregi că se discută însăși existența poporului român și astfel memorandiștii din acuzați au devenit acuzatori, prin glasul lui Ioan Rațiu s-a afirmat: **"existența unui popor nu se discută, ci se afirmă"**. Au fost condamnați la 31 de ani și 8 luni temniță și la plata sumei de 3001 galbeni cheltuieli de judecată.

În urma înfrângerii Rusiei în războiul Crimeii 1853-1854 de trupele franceze cuceritoare a fortăreței de la Sevastopol, Rusia a cerut pace care s-a concretizat prin încheierea Tratatului de la Paris în 18-20 martie 1856 semnat de către puterile participante: Franța, Anglia, Sardinia, Rusia, Turcia și Austria prin care s-a hotărât: Principatele Române sunt menținute sub suzeranitatea Turciei, iar marile puteri semnatare ale tratatului se declarau garante ale privilegiilor și

imunităților celor două țări. Turcia se obliga să convoace în ambele țări câte un Divan - adhoc ca astfel să cunoască dorința populației cu privire la organizarea viitoare a celor două țări. Astfel colonelul Alexandru Ioan Cuza a fost proclamat în unanimitate domn al Moldovei în 1-17 ianuarie 1859, iar în 24 ianuarie 1859 toți deputații, - 64 validați - ai Adunării electivă din București l-au votat domn tot pe Alexandru Ioan Cuza domn al Țării Românești cu mare entuziasm.

În cei numai 7 ani de domnie, ajutat de un număr de oameni politici bine pregătiți, profund patrioți domnitorul Alexandru Ioan Cuza a înfăptuit unirea instituțională a Principatelor, a readus în patrimoniul statului zestrea averilor mănăstirești, desființând prin legea rurală boierescul și împrăștiind țărănimea, a legiferat administrația, armata, învățământul, a organizat unitar și independent Biserica, introducând obligatoriu alfabetul latin în scrierea românească și sistemul metric. Sprijinit de sfetnicii săi devotați M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Crețulescu, D. Bolintineanu și alții a pus bazale statului modern al României. Numele său a rămas printre cele mai strălucite personalități ale poporului român.

Acceptând să ia conducerea României Principele Carol de Hohenzollern Simaringen rudă al regelui Prusiei, protejat al lui Bismark și nepot al împăratului Napoleon al III-lea al Franței, sosit la București însoțit de I. C. Brătianu a fost proclamat de noua Adunare ca Domnitor al României sub numele de Carol I

În ziua de 10/22 mai 1866 s-a format un nou guvern sub conducerea lui Lascăr Catargiu, Adunarea transformată în Constituantă a votat noua Constituție prin care țara era numită România și nu se menționa dependența față de Imperiul Otoman. S-a votat și apoi s-a făcut construirea șoselelor naționale județene, în 1867 a luat ființă Societatea Academică Română al cărei vicepreședinte canonicul Timotei Cipariu i-a făcut urarea să fie cheag unificator puternic cultural, științific, politic. Cea mai mare realizare obținută de poporul român condus de domnitorul Carol I a fost proclamarea independenței față de Imperiul Otoman pecetluită și sfințită de jertfele aduse de luptătorii Armatei României și Rusiei comandate în luptele pentru cucerirea redutelor Grivița I și II în 30 august 1877 și apoi în încercuirea și cucerirea Plevnei în decembrie 1877 de însuși Domnitorul Carol I care au dus la capitularea armatei turcești comandată de Osman Pașa luat prizonier și la încheierea păcii de la San Stefano în 3 martie 1878 urmată de Congresul de la Berlin în iulie 1878 recunoașterea oficială a României ca stat independent de către Rusia, Austro-Ungaria, Turcia, Anglia, Franța, Germania, Italia.

Primul Război Mondial pregătit și declarat de puterile politice și militariste ale statelor Germaniei și Austro-Ungariei a izbucnit în urma atentatului din 28 iunie 1914 asupra arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului habsburgic și a soției sale Sofia făcut de studenții bosniaci Gavrilo Princip și Nedeliko în Sarajevo fiind făcută răspunzătoare Serbia contra căreia a fost declarat război. Rusia, Franța, Anglia, Belgia, și Serbia s-au unit în Tripla Înțelegere sau Antanta, iar Germania, Austro-Ungaria apoi Bulgaria au format Puterile Centrale, România legată de Puterile Centrale printr-un tratat secret de alianță din 1883 n-a intrat în război cu toate îndemnulile regelui Carol I și cercurilor conservatoare, fiindcă Puterile Antantei au asigurat-o de ajutor la

unirea teritoriilor din Austro-Ungaria locuite de români cu coroana României și astfel în Consiliul de Coroană unit la Sinaia în 3 august 1914 a declarat neutralitatea armată. În 11 octombrie 1914 a murit regele Carol I și “Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor” având în noul comitet președinte pe Vasile Lucaciu, vicepreședinte Barbu Ștefănescu Delavrancea și Nicolae Iorga secretar general ș.a. fac apel la strângerea rândurilor în vederea înfăptuirii unității politice și cer regelui Ferdinand să fie împlinitorul visului întregului neam românesc, acesta acceptând cu însuflețire această măreață misiune. În 17 august 1916 s-a încheiat la București un tratat cu Antanta pentru înfăptuirea unirii românilor din Austro-Ungaria de alianță cu România și în 28 august 1916 proclamația regelui Ferdinand aduce la cunoștință țării intrarea României în război pentru realizarea deplină a unității naționale. În contextul politic militar și social conducătorii românilor din Ardeal acționează la realizarea unității depline cu România.

În ziua de 18 octombrie 1918 reprezentantul comitetului executiv al Partidului Național Român, Alexandru Vaida a citit în Parlamentul din Budapesta Declarația de la Oradea din 12 octombrie 1918, prin care respingând noțiunea de naționalitate, pretinzând dreptul de națiune pentru popoarele nemaghiare și negermane din imperiu, afirmă că națiunea română și-a asumat dreptul de a-și hotărî singură soarta nerecunoscând guvernului și parlamentului maghiar dreptul de a mai reprezenta Ardealul și interesele românilor nici la viitoarea conferință de pace. A fost o hotărâre istorică pentru desăvârșirea unității politice și de stat.

În 30 octombrie 1918 s-a constituit Consiliul Național Român cu sediul central la Arad care se va prelua și va exercita guvernarea Transilvaniei vreme de o lună. În aceeași zi România reintră în război de partea Antantei împotriva Puterilor Centrale pentru înfăptuirii depline a unității politice a întregii națiuni române.

Ierarhii Bisericilor românești unită și ortodoxă au semnat împreună Adeziunea comună la Consiliul Național Român Central din Arad recunoscându-l ca singură autoritate supremă a națiunii române în Ardeal, Banat și Ungaria.

Recunoscut fiind de marile puteri ale lumii și de guvernul revoluționar maghiar ca reprezentant al întregului neam românesc din Transilvania a hotărât convocarea Marelui Adunări Naționale duminică, la 1 Decembrie 1918 la Alba-Iulia cu delegați oficiali Episcopii români din Ungaria și Transilvania, protopopii celor două confesiuni românești: unită și ortodoxă, reprezentanții instituțiilor și reuniunilor profesionale, ai credincioșilor cu „credenționale”-delegați oficiali - și ziarele Unirea de la Blaj și Românul de la Arad au publicat această chemare.

Marea Adunare a Românilor la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia

După participarea la serviciile divine în cele două biserici românești ale orașului cei prezenți se întrunesc în sala cercului militar din cetate și la ora 10,30 convocatorul dr. Ștefan Cicio Pop în calitate de președinte al Marelui Sfat

Național Român din Arad își rostește discursul său, arată cum autoritățile au mobilizat zeci de mii de români să lupte în război contra propriilor frați, au rechiziționat abuziv toate mijloacele de trai familiilor rămase acasă, au declarat întreaga intelectualitate românească trădătoare a intereselor statului austro-ungar, întemnițând la Cluj, Vacz, Soprony zeci de mii de români, dar prin victoriile țărilor Antantei și prin sprijinul Statelor Unite Americane s-au obținut înfrângerea monarhiei în care 80% se rugau lui Dumnezeu așa: „*Bate-i Doamne pe stăpânii noștri!*” Și Președintele Wilson a condamnat războiul ca mijloc a asupririi popoarelor mici împiedicându-le să-și facă statele lor unitare și recunoscând jertfele mari pe care le-a adus civilizației Mica Românie îi recunoaște dreptul la unitate națională. Acest lucru îl va hotărî și Adunarea noastră Națională.

În încheiere salută pe reprezentanții poporului român prezenți la această măreață adunare care au cerut să nu li se spună numele, pe reprezentanții Basarabiei vicepreședintele Sfatului Țării Pantelimon Halipa și delegatul Cazacliu, pe reprezentantul Bucovinei prof. Alecu Procopovici. Apoi numește notarii ad-hoc dr. Laurențiu Donea și dr. Sever Miclea, iar ca raportor al Comisiunii de verificare pe dr. Ioan Suciuc care anunță că au sosit delegații cu 1228 de credenționale din 25 de județe. Face propunerea de a fi aleși președinți pe domnii: Gh. Pop de Băsești și Preasfinții Episcopi Ioan I. Pop și dr. Demetru Radu, vicepreședinți domnii dr. Alexandru Fodor medic în Bălgrad, dr. Sever Miclea, dr. Caius Brediceanu, dr. Victor Deleu, Silviu Dragomir, Iosif Ciser, dr. Ionel Pop și dr. George Crișan.

Gheorghe Pop de Băsești

„Prea iubiții mei!

Onorată Adunare a tuturor Românilor din Transilvania, Ungaria și Banat!

Națiunea română la toate evenimentele mari istorice, în trecut ca și astăzi s-a adunat pentru a decide asupra sorții sale”.

„În 1848, marele an al zguduirilor și al prefacerilor sociale și al scuturării lanțurilor purtate de veacuri, neamul nostru s-a adunat pe Câmpul Libertății de lângă Blaj, ca să-și frângă cătușele iobăgiei. Acolo, printr-o supraomenească încordare acest neam a frânt cătușele care îl țineau legat de glia oligarhiilor străine. Smuls din robia trupească a iobăgiei, poporul român din Ardeal și Ungaria a fost silit a trăi într-o nouă iobăgie, cu mult mai dureroasă și mai umilitoare - iobăgia sufletească.

Dușmanii seculari, care ne-au ținut veacuri de-a rândul în lanțuri fizice, ne-au ținut până ieri înlănțuiți sufletește, înăbușind cu brutalitate toate manifestările sufletului omenesc dornic de libertate și de cultură națională. Lanțurile acestei robii suntem chemați fraților, să le zdrobim astăzi, în această mare adunare națională a tuturor Românilor din Ungaria și Transilvania, aici, pe pământul stropit cu sângele martirilor Horea și Cloșca.

Vream să zdrobim lanțurile robirii noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul – unirea tuturor celor de o limbă și de o lege într-un singur și nedespărțit Stat Românesc.

Lăsați-vă pătrunși fraților, de fiorii sfinți ai acestui strălucit praznic Național și în cea mai deplină și frățească armonie să clădim temelile fericirii noastre viitoare. Dumnezeu să binecuvânteze sfatul și lucrările noastre! Salutându-vă cu toată căldura inimii mele, declar adunarea națională a tuturor Românilor din Ungaria și Transilvania deschisă.”

Președintele dă cuvântul d-lui VASILE GOLDIȘ

După ce prezintă momentele importante din viața națiunii române de la Traian și până în ceasul Adunării Naționale de la 1 Decembrie 1918 la Alba – Iulia, subliniind asupra prigonirii din partea nobilimii maghiare și a regilor Austro-Ungariei oratorul încheie:

”Înaintașii noștri pe Câmpul Libertății în 1848 au hotărât așa: Națiunea Română depune jurământ de credință către împăratul, către patrie și către națiunea română. Împăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în Neamul Nostru Românesc ne poate mântui. Să jurăm de aci înainte credință numai Națiunii Române, dar tot atunci să jurăm credință civilizațiunii umane. Câtă vreme vom păstra aceste credințe, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.”

Președintele dă apoi cuvântul d-lui IULIU MANIU

„...Înainte de a lua o hotărâre, trebuie să ne închinăm înaintea aceluia, care au ajutat ca lumina sfântă a soarelui să străbată norii. Aceștia sunt vitejii din glorioasa armată română conduși de marele lor căpitan, Regele Ferdinand - toată adunarea se ridică în picioare și strigă: ”Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Regina Maria! Nu pot vorbi mai departe până ce nu las să ne închinăm capetele noastre înaintea celor morți și apoi înaintea celor vii, care au luptat pentru înfăptuirea idealului unității românilor. Istoria ne-a învățat că nu trebuie să așteptăm nimic de la împărații străini și de fii altor neamuri, ci de la propriile noastre puteri. Adevărul ce ne călăuzește acum e că singura forță care ne poate ține în viitor e aceea provenită din unirea tuturor Românilor. Nu vrem să trăim din sudoarea altora, pentru că noi putem trăi din vrednicie și puterea noastră, prin munca noastră.”

În cuvântul său social-democratul IOSIF JUMANCA a afirmat: *„Voim să deschidem brațele largi, pentru ca în această Țară Românească Nouă să se dezvolte și să progreseze un popor muncitor, tot așa cum au progresat popoarele muncitoare din Apus. Social-democrația nu-i identică cu lipsa simțului național. Noi nu zicem că: ”Ubi bene, ubi patria” - dimpotrivă - zicem că ”unde ți-e patria – acolo să-i cauți de ea.”*

Președintele Gh. Pop de Băsești suspendă ședința pentru a putea aduce hotărârile luate la cunoștință sutei de mii de români care așteaptă pe câmpul lui Horia vestirea lor. Se întonează imnul național „Deșteaptă-te Române” – și apoi se pleacă pe câmpul Horia. Aici pe una dintre tribunele ridicate i se dă cuvântul Episcopului MIRON E. CRISTEA. După ce a amintit numeroasele forme exercitate de conducătorii nobilimii maghiare care urmărea desființarea românilor ca națiune, a spus între altele: *”Bărbăteștile lupte politice ale episcopilor și fruntașilor noștri conducători pecetluite cu însemnate jertfe de mucenici naționali au scris pagini strălucite ale trecutului nostru întreg... Dar*

chiar de ni s-ar fi șters din sufletul nostru orice amintire a muceniciei noastre de veacuri, și încă nu ne putem gândi astăzi la altceva decât la aceea ce au hotărât și au făcut frații din Basarabia și Bucovina, adică la Unirea cu scumpa noastră Românie, alipindu-i întreg pământul strămoșesc.”

După aceste cuvinte poftesc pe Preasfințitul episcop dr. IULIU HOSSU de la Gherla să citească hotărârea adusă în această privință, a spus președintele George Pop de Băsești.

Preasfințitul spune: *”Fraților, ceasul plinirii vremii este acesta, când D-zeu Atotputernicul rostește prin poporul său credincios, dreptatea sa, înșelată de veacuri.*

Astăzi prin hotărârea noastră se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiți, toți Români de pe aceste plaiuri. Ne unim pe veci cu Țara–Mamă, România. Vă reamintiți, când prin sutele de spitaluri, în zilele de întuneric, vă vesteam: ”Va învinge dreptatea”(înterupere entuziastă). Te cunoaștem pe Sfinția Ta. Vă arătam că vine ceasul când toți făcătorii nedreptății vor plânge lacrimi de sânge, în ziua bucuriei noastre. A biruit Dreptatea. Acesta-i ceasul bucuriei noastre, bucuria unui neam întreg, pentru suferințele veacurilor, purtate de un neam cu credință în Dumnezeu și nădejde în dreptatea Lui. Suferințele veacurilor se îmbracă în lumină cum revarsă în clipa aceasta soarele asupra noastră lumina, cu binecuvântare.” (În acel moment ieșea soarele de sub norii ce acopereau până atunci tot orizontul, mulțimea erupând într-un entuziasm înflăcărat). „Cuvintele Domnului se împlinesc aici întru plinirea dreptății dumnezeiești: ”Mulți au dorit să vadă ce vedeți voi și nu au văzut și să audă ce auziți voi și n-au auzit. Ochii voștri sunt fericiți, bunavestirea unirii noastre pe vecie cu Țara –mamă România.

La lumina celor expuse până aici, din încredințarea și în numele Marelui Sfat Național al Națiunii Române din Ungaria, Banat și Transilvania, rog mărita adunare a mă primi și a anunța ca ale sale următoarele hotărâri.”

Episcopul dr. Iuliu Hossu citește **Proiectul de rezoluțiune:**

„- Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Ungaria adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în 1 Decembrie 1918 decretează unirea tuturor acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România -(aplauze frenetice)- „Trăiască România Mare!”

- Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare.

- Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate cultele de stat.

- Înfăptuirea unui regim curat democratic pe toate terenurile vieții publice.

- Reforma agrară radicală, micșorând după trebuință latifundiile...

Fericit am vestit hotărârea judecâții lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească - fericiți voi care ați pecetluit pe veci Unirea cu Țara – Mamă. De acum o Românie Mare, întemeiată pe dreptatea lui Dumnezeu și pe credința poporului Său.

Ziua Învierii să ne luminăm popoare.

Trăiască România Mare, una și în veci nedespărțită. Amin!”

A urmat îmbrățișarea cu P.S. Miron Cristea în fața mulțimilor entuziaste, Preasfințitul Iuliu rostind cuvintele:

”Precum ne vedeți aici îmbrățișați frățește, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații Români” –(aclamații puternice)-.